

Performing Arts, Fine Arts and Cultural Studies

Falguniben Pradipbhai Makawana
Dr. V.R.Godhaniya P.G. Center, Porbandar
doi.org/10.64643/IJIRT1218-190950-459

સારાંશ: પ્રદર્શન કલા, લલિત કલા અને સાંસ્કૃતિક અભ્યાસ ભારતમાં વારસાને જાળવવા સર્વગ્રાહી વિકાસ માટે ખૂબ જરૂરી છે. જેમ કે સર્જનાત્મક અને વિવેચનાત્મક વિચારસરણી, ભાવનાત્મક બુદ્ધિમતા અને સામાજિક સંકલન ચલાવવા વૈશ્વિક સ્તરે ખૂબ જરૂરી છે. બોલીવુડ ક્લાસિકલ આર્ટસ અને પર્યટન દ્વારા આર્થિક વૃદ્ધિ સુનિશ્ચિત કરવા અને અભિવ્યક્તિ માટે સાંસ્કૃતિક પ્લેટફોર્મ પ્રદાન કરવા માટે મહત્વપૂર્ણ છે. આ પેપરનું હેતુ આ હેતુ એ છે કે એ છે કે પ્રદર્શન કલા લલિત કલા ભૂતકાળની પરંપરાઓને સમકાલીન નવીનતા સાથે જોડે છે. તેઓ માત્ર નવરાશ જ નથી, પરંતુ વૈવિધ્યસભર સમાજમાં રાષ્ટ્ર નિર્માણ અને વ્યક્તિગત વિકાસ માટે મહત્વપૂર્ણ છે. પ્રદર્શન કળા યુવાનોને તેમની લાગણીઓનું અન્વેષણ કરવા અને તેની કલ્પના શક્તિ વિસ્તૃત કરવા આપે છે, સાથે સાથે તેમને તેમના વિશિષ્ટ અવાજો શોધવા અને વ્યક્ત કરવાની પણ મંજૂરી આપે છે. વિદ્યાર્થીઓનું મગજ શરીર અને લાગણીઓ સંગીત નૃત્ય અને થિયેટરના વિવિધ સ્વરૂપો દ્વારા અલગ રીતે ઉત્તેજિત થાય છે. જેમાં જેમાં તેઓ ભાગ લે છે. પ્રદર્શન કળા વિદ્યાર્થીઓને તેમની જ્ઞાનાત્મક ક્ષમતાઓ વિકસાવવામાં મદદ કરે છે. લલિત કળા એ પ્રાયોગિક કાર્યને બદલે સૌંદર્યલક્ષી બૌદ્ધિક ઉત્તેજના અને ભાવનાત્મક અભિવ્યક્તિ માટે મૂલ્યવાન અને સર્જનાત્મક શાખાઓ છે. જેમાં પરંપરાગત રીતે ચિત્રકળા શિલ્પ સંગીત આર્કિટેક્ચર અને સાહિત્યનો સમાવેશ થાય છે. પરંતુ હવે આધુનિક યુગમાં ટેકનોલોજીના વિકાસને પરિણામે ડિજિટલ આર્ટ, ફિલ્મ, ફોટોગ્રાફી નો સમાવેશ થયો છે. આ કલા સ્વરૂપો સર્જનાત્મક સામાજિક પ્રતિબિંબ અને જોડાણને પ્રોત્સાહન આપે છે. સાંસ્કૃતિક અભ્યાસ અથવા સાંસ્કૃતિક સિદ્ધાંત એક શૈક્ષણિક ક્ષેત્ર છે. જે સમકાલીન સંસ્કૃતિની ગતિશીલતા અને તેના સામાજિક અને ઐતિહાસિક પાયાની શોધ કરે છે. ઉચ્ચ કલાથી લઈને પોપ કલ્ચર મીડિયા જાતિ લિંગ અને વર્ગ સુધીની દરેક વસ્તુનું પરીક્ષણ કરે છે.

વિષય પ્રવેશ

આધુનિક યુગમાં વિશ્વમાં સાંસ્કૃતિક ઓળખ અને પ્રદર્શન કળા વચ્ચેનું સબંધ વધુને વધુ સુસંગત બની ગયો છે. કલાકારોના સાંસ્કૃતિક વારસા અને ઓળખ પરના પ્રતિબિંબ તેમને તેમના પ્રદર્શનને સમૃદ્ધ

બનાવવામાં અને પોતાને વ્યક્ત કરવામાં મદદ કરે છે. રવીન્દ્રનાથ ટાગોરના મતે સંગીત એ કલાનું સૌથી શુદ્ધ સ્વરૂપ છે. અને તેથી તે સુંદરતાની સૌથી સીધી અભિવ્યક્તિ છે. જેનું સ્વરૂપ અને ભાવના એક અને સરળ છે. પ્રદર્શન કળા એ અભ્યાસનું એક ક્ષેત્ર છે. જેમાં સંગીત, નૃત્ય અને નાટ્ય શાખાઓની સમાવેશ થાય છે. તે વિવિધ મૌખિક અને અમૌખિક સૂચનાઓનો ઉપયોગ કરીને નૃત્ય, નાટ્ય અને સંગીતમાં વિદ્યાર્થીઓની પ્રતિભાને અભિવ્યક્ત કરે છે. સંસ્કૃતિએ બૌદ્ધિક અને કલાત્મક પ્રવૃત્તિઓનો સંદર્ભ આપે છે. સમાજ ભારતીય સંદર્ભમાં સંસ્કૃતિ નોંધપાત્ર ભૂમિકા ભજવી રહી છે. સમાજને આકાર આપવામાં અને પરંપરાગત પ્રથાઓને જાળવવા યુરોપિયન શૈક્ષણિક પરંપરાઓમાં લલિત કલાને મુખ્યત્વે સૌંદર્ય શાસ્ત્ર અથવા સર્જનાત્મક અભિવ્યક્તિ માટે બનાવવામાં આવે છે.

લલિત કલા:

" લલિત કળા એવી કળાઓ છે જે સૌંદર્ય અને કલાત્મક આનંદ માટે વિકસિત થઈ હોય. જેમ કે ચિત્રકલા, મૂર્તિ કલા, શિલ્પ કલા અને રેખાંકન"

- ઓક્સફર્ડ શબ્દકોશ

" લલિત કળા દ્રશ્ય અથવા શ્રાવ્ય કલાના સ્વરૂપનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે જે ફક્ત તેના સૌંદર્યલક્ષી અને બૌદ્ધિક ઊડાણ માટે જ પસંદ કરવામાં આવે છે."

- કલાત્મક વ્યાખ્યા

પ્રદર્શન કળા:

" પ્રદર્શન કળાએ એક એવી કળા છે જેમાં માનવીય ક્રિયાઓ અને અભિવ્યક્તિઓને પ્રસ્તુતિ રૂપે રજૂ કરવામાં આવે છે."

સાંસ્કૃતિક અભ્યાસ:

" સાંસ્કૃતિક અભ્યાસ એ સમાજના જીવનશૈલી, મૂલ્યો અને અર્થ પ્રણાલીઓના અધ્યયનનું ક્ષેત્ર છે."

- રેમન્ડ વિલિયમ્સ

21 સદીમાં પ્રદર્શન કળા અને લલિત કળાની ભૂમિકા: જેમ જેમ સમાજો વધુ એકબીજા સાથે જોડાયેલા અને ગતિશીલ બનતા જાય છે તેમ તેમ વ્યક્તિઓ ઝડપથી સામાજિક ફેરફારોને લગતા વધતા દબાણ અને તાણનો સામનો કરે છે. ઉદારીકરણ, ખાનગીકરણ, વૈશ્વિકીકરણ ઉપરાંત વધતી વસ્તી, ટેકનોલોજી નો વિકાસ, જનરેશન ગેપ વગેરેને કારણે દબાણ અને તાણમાં વધારો થાય છે. ત્યારે વ્યક્તિ આંતરિક શાંતિ અથવા તો ભાગદોડ ભર્યા જીવનમાંથી થોડા આરામ માટે થિયેટર, નૃત્ય સંગીત અને કલાત્મક અભિવ્યક્તિના અન્ય સ્વરૂપો સહિતની પ્રદર્શન કલા નો માર્ગ પસંદ કરે છે. પ્રદર્શન કલામાં રોકાણ કરવું અને તેને પ્રોત્સાહન આપવું એ સમકાલીન પડકારોનો સામનો કરવા માટે વ્યક્તિઓ અને સમુદાયોની એકંદર સુખાકારી અને સ્થિતિસ્થાપકતામાં ફાળો આપી શકે છે. પ્રદર્શન કળા જેમ કે સંગીત, નૃત્ય, ચિત્ર, અભિનય દ્વારા શબ્દ વિના જ પોતાની લાગણી અને વિચારો વ્યક્ત કરી શકે છે. પ્રદર્શન કળા દ્વારા સ્ત્રી સશક્તિકરણ, પર્યાવરણ સરક્ષણ, માનવ અધિકાર, સમાનતા જેવા મુદ્દાઓ જન સમુદાય સુધી પહોંચે છે. ભારતીય શાસ્ત્રીય નૃત્ય, લોકનાટ્ય, લોકગીતો અને પરંપરાગત સંગીતને જીવંત રાખવામાં પ્રદર્શન કલાઓ મહત્વની ભૂમિકા ભજવે છે. ડિજિટલ મંચ, સોશિયલ મીડિયા, ઓનલાઇન કોન્સર્ટ, વર્ચ્યુઅલ થિયેટર અને ફિલ્મ દ્વારા પ્રદર્શન કલાને વૈશ્વિક ઓળખ મળી છે. ફિલ્મ મીડિયા, ઇવેન્ટ મેનેજમેન્ટ અને સાંસ્કૃતિક ઉદ્યોગોમાં રોજગારીની નવી તકો ઊભી થઈ છે. લલિત કળામાં ચિત્રકલા, શિલ્પક કલા, ગ્રાફિક આર્ટ ફોટોગ્રાફી ડિઝાઇન અને ડિજિટલ આર્ટ નો સમાવેશ થાય છે લલિત કલા કલાકારને વિચારો ભાવનાઓ અને અનુભવો દ્રશ્ય સ્વરૂપે વ્યક્ત કરવાની તક આપે છે. ડિજિટલ પેઇન્ટિંગ, એનિમેશન, NFT, મલ્ટીમીડિયા આર્ટ દ્વારા કલાને નવી દિશા મળી છે. આધુનિક ચિત્રકલા અને શિલ્પ કલા સમાજની સમસ્યાઓ રાજકીય વિચારધારાઓ અને માનવ સંવેદનાઓને પ્રતિબિંબિત કરે છે. લલિત કલા અવલોકનશક્તિ અને વિચાર શક્તિને વિકસાવે છે.

ભારતમાં પ્રદર્શન કલા અને લલિત કલા ની યાત્રા: ભારતની પ્રદર્શન કલા વિશ્વની સૌથી સમૃદ્ધ સંસ્કૃતિ સંપત્તિમાની એક છે. હજારો વર્ષોથી ફેલાયેલો છે.

મંદિરના પ્રાંગણના ગર્ભ ગૃહેથી લઈને વિશાળ આંતરરાષ્ટ્રીય મંચ સુધી ભારતીય પ્રદર્શન કલા અને લલિત કલા દેશની ઓળખની સમૃદ્ધ અભિવ્યક્તિમાં વિકસિત થઈ છે.

પ્રાચીન યુગ:

ભારતીય પ્રદર્શન કલાનો ઇતિહાસ વૈદિક યુગનો છે. જ્યારે સંગીત, નૃત્ય અને નાટક ધાર્મિક તેમજ સામાજિક જીવનના ભાગ બન્યા હતા. ભરતમુનિ દ્વારા રચિત નાટ્યશાસ્ત્ર જે 200 BCE અને 200 CE વચ્ચે રચાયેલું હતું. તે ભારતીય રંગભૂમિ, નૃત્ય અને શાસ્ત્રીય સંગીતનું પાયો બન્યું હતું. તે પ્રદર્શન કલાને માત્ર મનોરંજન તરીકે જ નહીં, પરંતુ એક આધ્યાત્મિક માર્ગ તરીકે જોતું હતું. જે મનુષ્યને ભગવાન સાથે જોડે છે. ગુફાયિત્રો થી લઈને સ્તૂપો અને શાસ્ત્રીય સિદ્ધાંતો સુધીની યાત્રા ભારતીય લલિત કલાની દીર્ઘ અને ગૌરવ સભર પરંપરા નું સાક્ષી આપે છે.

સમૃદ્ધ પરંપરાઓ:

ભારતે સદીઓથી અનોખી શાસ્ત્રીય કળાઓનું વિકાસ કર્યો છે. જે આજે પણ ઉજવવામાં આવે છે. ભરતનાટ્યમ, કથક, ઓડિસી, કુચીપુડી, મણિપુરી કથકલી અને મોહિની અટ્ટમ જેવા શાસ્ત્રીય નૃત્યો દેશના વિવિધ ભાગોમાંથી ઉભરી આવ્યા છે. દરેકની પોતાની તકનીકો, પોશાક, પરંપરાઓ અને વાર્તા છે આ સાથે ભારતીય શાસ્ત્રીય સંગીત હિન્દુસ્તાની એટલે કે ઉત્તર ભારતીય અને કર્ણાટક એટલે કે દક્ષિણ ભારતીય સંગીત શાખાઓમાં ભળી ગયું છે. જેણે મહાન સંગીતકારો અને સમૃદ્ધ સંગીત વારસાને. જન્મ આપ્યો છે.

બ્રિટિશ યુગ:

બ્રિટિશ શાસન દરમિયાન સાંસ્કૃતિક દમન અને બદલાતી સામાજિક રચનાઓને કારણે પરંપરાગત પ્રદર્શન અને લલિત કલાને ગંભીર નુકસાન થયું હતું. પરંતુ બ્રિટિશ કાળ ભારતને પશ્ચિમી શૈલીના રંગભૂમિ સાથે પણ જોડતો ગયો. જેનાથી નવા આધુનિક ભારતીય રંગભૂમિનો ઉદય થયો. રવિન્દ્રનાથ ટાગોર અને ગિરીશ કરનાર નાટ્યકારોએ સ્થાનિક કથાઓ ને નવા વિષયો સાથે જોડવાનું શરૂ કર્યું. જેનાથી સામાજિક રીતે સંબંધિત નાટકોનું માર્ગ ખુલ્યો.. બ્રિટિશ યુગ ભારતીય લલિત કલાના ઇતિહાસમાં પરિવર્તનનો. મહત્વપૂર્ણ તબક્કો રહ્યો તેલ રંગ, પ્રકાશ છાયા, યથાર્થ

વાદનો પરિચય થયો.. બ્રિટિશરોએ કળાશાળાઓની સ્થાપના કરી.

સ્વતંત્રતા પછી:

1947 માં સ્વતંત્રતા મળ્યા પછી ભારતમાં સાંસ્કૃતિક પુનરુત્થાનનો અનુભવ થયો. ભારતમાં સંગીત નાટક અકાદમી અને રાષ્ટ્રીય નાટક શાળા જેવી સંસ્થાકીય સંસ્થાઓની સ્થાપના પ્રદર્શન કલાના દસ્તાવેજીકરણ અને પ્રોત્સાહન માટે કરવામાં આવી હતી. રાષ્ટ્રીય અને પ્રાદેશિક ઉત્સવ હોય કલાકારોને તકો પૂરી પાડી હતી. જ્યારે શૈક્ષણિક સંસ્થાઓએ નૃત્ય સંગીત અને નાટકમાં ઔપચારિક તાલીમ આપી હતી. તે પરંપરાગત કલાઓ તેમજ પ્રાયોગિક અને આધુનિક સ્વરૂપોના વિકાસમાં નવી રુચિ નો સમય હતો.. સ્વતંત્રતા બાદ કલાકારો પશ્ચિમી અનુસરણમાંથી બહાર આવી પોતાની સ્વતંત્ર ઓળખ રચવા લાગ્યા.

આધુનિક યુગ:

પરંપરા અને આધુનિકતાના નવીન સમન્વય સાથે સમકાલીન ભારતમાં પ્રદર્શન કલાનો વિકાસ ચાલુ રહ્યો છે. શાસ્ત્રીય સંગીત અને નૃત્ય આંતરરાષ્ટ્રીય ઉત્સવોમાં પોતાનું સ્થાન મેળવે છે. જ્યારે થિયેટર, ટેલિવિઝન, બોલીવુડ અને ડિજિટલ મીડિયા વસ્તીના મોટા વર્ગમાં પ્રદર્શન કલાને લોકપ્રિય બનાવી છે. રિયાલિટી શો, સાંસ્કૃતિક ઉત્સવ, પેપ્સીડી એ યુવા પ્રતિભાવોને માટે નવા રસ્તા પૂરા પાડ્યા છે.

લલિત કળા શું છે ?

કળા તેના વ્યાપક અર્થમાં જોઈએ તો કંઈક અનોખી રચના કરવાની ક્રિયાને મૂર્તિ મંત કરે છે. જે આપણી દ્રશ્ય અથવા શ્રાવ્ય સંવેદનાઓને આકર્ષિત કરે છે. લલિત કળા જેને ઘણીવાર ' ઉચ્ચ કલા ' તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. ઐતિહાસિક રીતે, ખાસ કરીને યુરોપિયન પરંપરામાં લલિત કલા મુખ્યત્વે તેની સુંદરતા માટે બનાવવામાં આવી હતી. ' લલિત કળા ' શબ્દ કૌશલ્યનું સૂચન કરતો પરંતુ સામાજિક વંશવેલા ને પ્રતિબિંબિત પણ કરતું. લલિત કલાની વિશિષ્ટતા જે ઘણીવાર અનન્ય કૃતિઓ તરીકે અથવા મર્યાદિત બેચમાં બનાવવામાં આવે છે તેને દુર્લભતા અને તેના મૂલ્યમાં વધારો કરે છે.

શરૂઆતમાં લલિત કલાના પાંચ મુખ્ય વર્ગો હતા.

1. ચિત્રો, 2. સ્થાપત્ય, 3. શિલ્પો, 4. સંગીત,

5. કવિતા. પરંતુ યુગમાં હવે તેના વર્ગોમાં વધારો થયો છે. જેમાં થિયેટર, ફિલ્મ, મીડિયા પ્રિન્ટ મેકિંગ, ડિઝાઇન, વૈચારિક કલા જેવા માધ્યમોનો સમાવેશ થાય છે.

- લલિત કલાને કેટલાક કલાકારોના પ્રયત્નો દ્વારા ખ્યાતિ મળી છે જેમાં,

1. રેમ બ્રાન્ડ
2. હેનરી મેટિસ
3. વિનસેન્ટ વેન ગો
4. લિયોનાર્ડો દા વીંસી
5. પબ્લો પિકાસો
6. ફ્રીડા કાહ્લો
7. જેકસન પોલોક

પ્રદર્શન કલા શું છે ?

પ્રદર્શન કલા એવી કલા છે જેમાં કલાકારો પોતાની કલાત્મક અભિવ્યક્તિ જીવંત પ્રદર્શન દ્વારા દર્શકો સામે રજૂ કરે છે. આ કલાઓમાં શરીર, અવાજ, અભિનય, ભાવ, લઈ અને સંગીત મુખ્ય સાધન બને છે. જેઓ કલાઓમાં કલાકાર મંચ પર જીવંત રીતે અભિનય, નૃત્ય, સંગીત અથવા નાટ્ય દ્વારા પોતાની લાગણીઓ અને વિચારો વ્યક્ત કરે છે. તેને પ્રદર્શન કલા કહેવામાં આવે છે. પ્રદર્શન કલા માનવ સર્જનાત્મકતાને પ્રતિબિંબિત કરે છે અને જે અમુક અંશે અન્ય ઘણા અમૂત સાંસ્કૃતિક વારસાના ક્ષેત્રોમાં પણ જોવા મળે છે. સંગીત કદાચ સૌથી સાર્વત્રિક પ્રદર્શન કલા છે. અને તે દરેક સમાજમાં જોવા મળે છે. પ્રદર્શન કલા સ્વરૂપો, ધાર્મિક વિધિઓ ઉત્સવની ઘટના મૌખિક પરંપરા ની જેમ અમૂર્ત સાંસ્કૃતિક વારસાનું અભિન્ન અંગ છે. પ્રદર્શન કલા, પવિત્ર, અપવિત્ર, શાસ્ત્રીય લોકપ્રિય, કાર્ય અથવા મનોરંજન સાથે નજીકથી જોડાયેલ છે. સંગીતનું રાજકીય અથવા આર્થિક પરિણામ પણ હોઈ શકે છે. લગ્ન અંતિમ સંસ્કાર, ધાર્મિક વિધિઓ અને દીક્ષાઓ જેવા પ્રસંગો પર સંગીત રજૂ કરવામાં આવે છે સમુદાયના ઇતિહાસનું વર્ણન પણ કરી શકે છે શક્તિશાળી પ્રભાવી વ્યક્તિના ગુણગાન પણ ગાઈ શકાય છે. નૃત્ય ખૂબ જ જટિલ હોવા છતાં તેને ફક્ત કમબદ્ધ શારીરિક હલનચલન, પગલ ાં અને ભાવભાવ ઘણીવાર ભાવના અને મૂળ વ્યક્ત કરે છે. અથવા કોઈ ચોક્કસ ઘટના અથવા દૈનિક નૃત્ય જેમ કે ધાર્મિક નૃત્ય , શિકાર, યુદ્ધ અથવા જાતીય પ્રવૃત્તિ નું

પ્રતિનિધિત્વ કરતા નૃત્ય દર્શાવે છે. પરંપરાગત પ્રદર્શન સામાન્ય રીતે, અભિનય, ગાયન નૃત્ય અને સંગીત, સંવાદ વર્ણન અથવા પઠનનું મિશ્રણ કરે છે. પરંતુ તેમાં કઠપૂતળીનો પણ સમાવેશ કરવામાં આવે છે.

પ્રદર્શન કલાના કેટલાક પ્રકારો છે. જેમાં નૃત્ય કલા, સંગીત કલા, નાટ્ય કલા, અભિનય અને રંગમંચ કલા, લોક પ્રદર્શન કલાઓ, ભવાઈ, ગરબા, દાંડિયા વગેરેનો સમાવેશ થાય છે

પ્રદર્શન કલા અને લલિત કલાની વિશેષતાઓ:

- પ્રદર્શન કલા જીવંત રીતે પ્રેક્ષકો સામે રજૂ કરી શકાય છે તે જીવંત પ્રસ્તુતિ છે
- પ્રદર્શન કલા સમય અને સ્થળ સાથે જોડાયેલી છે જે નિશ્ચિત સમય અને સ્થળ પર જ શક્ય બને છે.
- કલાકાર અને પ્રેક્ષક સંવાદથી પ્રેક્ષકોના પ્રતિભાવથી સીધી અસર પડે છે.
- પ્રદર્શન કલા સમાજની સમસ્યાઓ અને મૂલ્ય રજૂ કરવાની શક્તિ ધરાવે છે.
- લલિત કલા મુખ્યત્વે દ્રશ્ય આધારિત હોય છે.
- લલિત કલાએ સ્થાયિત્વ છે. એટલે કે ચિત્ર, શિલ્પ જેવા કલાઓ લાંબા સમય સુધી ટકી રહે છે.
- ઇતિહાસ, સંસ્કૃતિનો દસ્તાવેજ અથવા સમયકાળની સામાજિક સાંસ્કૃતિક માહિતી આપે છે.

પ્રદર્શન અને લલિત કલાના ફાયદાઓ:

- વ્યક્તિના વ્યક્તિત્વનો વિકાસ થાય છે. આત્મવિશ્વાસ, અભિવ્યક્તિ ક્ષમતા, સંવાદ કૌશલ્ય અને નેતૃત્વના ગુણો વિકસે છે.
- તળાવ ઘટાડે છે ભાવનાઓ અને વિચારો વ્યક્ત કરવાની તક આપે છે. અને માનસિક સંતુલન જાળવે છે.
- પરંપરાગત નૃત્ય, સંગીત, અને નાટ્ય દ્વારા સંસ્કૃતિનું સંવર્ધન થાય છે.
- નાટક દ્વારા સામાજિક પ્રશ્નો અંગે જાગૃતિ ફેલાય છે.
- પ્રદર્શન અને લલિત કલાથી રોજગાર અને કારકિર્દીના અવસર પ્રાપ્ત થાય છે.
- સર્જનાત્મકતા અને કલા ત્મક શક્તિ, કલ્પના શક્તિ દ્વારા નવી રચનાઓ વિકસે છે.
- કલા સર્જનથી ધ્યાન અને એકાગ્રતામાં વધારો થાય છે.
- કલા સર્જન આત્મસંતોષ અને શાંતિ આપે છે.

- વ્યક્તિનો સર્વાંગી વિકાસ થાય છે.
- વૈશ્વિક સ્તરે ભારતીય સંસ્કૃતિની ઓળખ થાય છે.
- સામાજિક પરિવર્તન માટે અસરકારક માધ્યમ છે.

ગેરફાયદાઓ અથવા મુશ્કેલીઓ:

- કલાના મૂળભાવ મૂલ્ય અને સંદેશ કરતા નફાને વધુ મહત્વ આપવામાં આવે છે. જેના કારણે કલાની પવિત્રતા ઘટે છે.
- કેટલાક નૃત્ય નાટ્ય અથવા સ્ટેજ પ્રસ્તુતિઓમાં અસલીલતા વધતા યુવાનો પર ખોટી અસર પડે છે.
- હિંસા, નશો અયોગ્ય સંબંધો જેવા વિષયનો પ્રચાર થવાથી સામાજિક મૂલ્યો નબળા પડે છે.
- ખ્યાતિ, પ્રસિદ્ધિ અને દેખાવ પર વધુ ભાર મુકતા યથાર્થ જીવનની વિમુખતા વધે છે.
- યુવાનો અભ્યાસ અને કારકિર્દી કરતા શોર્ટ કીટ સફળતાની દિશામાં આકર્ષાય છે.
- સફળતા માટેની અતિ સ્પર્ધા કલાકારોમાં તણાવ અને હતાશા અસંતોષ પેદા કરે છે.

સમાપન:

21 મી સદીના આધુનિક જીવનમાં વ્યક્તિ સતત ભાગદોડ ભરવું જીવન જીવે છે. જેનાથી વ્યક્તિ સતત તણાવ, કાર્ય બોજ, કાર્યનો સંતોષ વધારે પડતું ભારણ, અપેક્ષાઓનો ભાર, ઈર્ષ્યા, અદેખાવ, અસુરક્ષાની ભાવના વગેરેને કારણે સંતોષ મળતો નથી. આ પ્રદર્શન કલા અને લલિત કલા લોકોને જે ભાવના કહી શકાતી નથી અથવા તો સામાન્ય રીતે કોઈને સમજાવી શકાતી નથી એવી ભાવનાઓને વ્યક્ત કરવામાં મદદ કરે છે. ભારતીય સંસ્કૃતિ છે એક કલાઓનો ખજાનો છે પરંતુ પ્રાચીન યુગમાં અથવા તો સ્વતંત્રતા પહેલા ના યુગમાં કલાઓને ઓછું મહત્વ આપવામાં આવતું હતું. પરંતુ આધુનિક યુગમાં કલાઓનો ખૂબ વિકાસ થયેલો છે. વધારે પડતી ટેકનોલોજીનો વિકાસ ડિજિટલ યુગ અને શિક્ષણના સ્તરમાં વધારાને કારણે વિદ્યાર્થી અથવા તો વ્યક્તિ સતત કંઈક નવું શીખવાની શોધમાં છે. ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ લોકો કંઈક નવું શીખવા માટે કરે છે. જેમકે કોરોના મહામારીનો સમય જેણે વિશ્વમાં મહામારી તો ફેલાવી પરંતુ તેના કારણે સમાજમાં કંઈક હકારાત્મક પરિવર્તન પણ આવેલું. જેમકે કોરોનાના સમયમાં લોકોને ઘરમાં રહેવાનું સૂચવવામાં આવ્યું. લોકોને

તેમની ભાગદોડ ભરેલી જિંદગીમાંથી કેટલોક સમય પોતાના માટે મળેલ આ સમય દરમિયાન લોકોએ પોતાની અંદર રહેલી કલાઓને જાણ્યું અથવા તો માણ્યું. જેમાં ભારતીય કલાઓની સાથે સાથે તેમણે પશ્ચિમી કલાઓને પણ શીખવાનો અને જાણવાનું પ્રયત્ન કરેલો. પ્રદર્શન કલા અને લલિતકલા દ્વારા એટલે કે વ્યક્તિ પોતાની ભાવનાઓ નૃત્ય દ્વારા, સંગીત ગાયને અથવા તો સંગીત સાંભળીને, પોતાની ભાવનાને કાગળમાં ઉતારી ચિત્ર દ્વારા લોકોને પ્રસ્તુત કરવી, અથવા તો મનને અથવા મગજને શાંત કરવા કંઈક નવા શિલ્પો તૈયાર કરવા આ બધી કલાઓ લોકોને તેમના અંતરમન સાથે વાર્તાલાપ કરવા અથવા તો આંતરિક શાંતિ મેળવવા માં મદદ કરે છે. પ્રદર્શન કલા અને લલિત કલા એ અભિવ્યક્તિ માટે સૌથી શ્રેષ્ઠ માધ્યમ છે.

REFERENCE:

- [1] <https://share.google/Igj9Ui6FMojrrEsFb>
- [2] <https://share.google/q9vqidld1cSBrTdjC>
- [3] <https://share.google/aimode/CQVeYV28f1UTGgN>
- [4] <https://chatgpt.com/share/695151e-bf78-8004-a95e-12967d650d58>
- [5] <https://youtu.be/b-t1Y4ltfQU?si=ao-2Cpq6y2EoGThi>
- [6] <https://share.google/7d0bxUMv9PpH1fv7Y>